

LBRIS

We know
books

Camille Neveux

LIVADA
din
DAMASC

Traducere din limba franceză și note
ANDREEA NĂSTASE

Acest volum, apărut în cadrul
Programului de sprijinire a publicării Marthe Bibesco,
a beneficiat de susținerea Ambasadei Franței în România
și a Institutului Francez din România.

**AMBASSADE
DE FRANCE
EN ROUMANIE**
*Liberté
Égalité
Fraternité*

**INSTITUT
FRANÇAIS**
Roumanie

LITERA
București

NERMINE

Bar Elias, Liban

Toamna anului 2023

Înfășurată în pătura ei de poliester cu flori roz, Nermine își privește ecranul. De când unchiul ei, Aïssa, i-a trimis un iPad de la Paris, cu două luni în urmă, nu-l mai lasă din mână nici o secundă. Sigur, nu este o tabletă de ultimă generație, dar funcționează foarte bine.

Scopul gestului este „educativ“, a declarat unchiul când i-a trimis pachetul printr-o cunoștință. „Astfel, vei instala aplicații cu ajutorul cărora o să înveți engleza și, de ce nu, franceza“, sugerase el. Măgulită, Nermine s-a îmbujorat de plăcere.

N-a mai ieșit din camera ei de ore întregi. Ore pe care mama ei, Fulla, și le-a petrecut pregătind agitată sosirea musafirilor, dereticând prin cele

patru camere mobilate sobru ale casei, curățând covoarele și canapelele de catifea, așezând farfuriile și lingurițele în salon, acolo unde vor prânzi bărbații. De două zile pregătește *moughrabiye*, cuscusul levantin, felul ei preferat. Cu toate acestea, Nermine nu vrea nici măcar să guste. Așa cum nu intenționează nici să se îmbrace și să iasă din cameră. La doisprezece ani, fetița preferă să rămână în lumea ei. Lumea pe care i-o pot oferi adulții nu o interesează.

Ca în fiecare seară, se roagă să nu cadă internetul. La Bar Elias, oraș libanez situat la mai puțin de zece kilometri de frontiera siriană, în valea rurală numită Bekaa, unde familia ei s-a instalat în 2014, penele de curent sunt frecvente, la fel ca în restul Libanului.

În cursul căutărilor ei, preadolescenta a aterizat pe YouTube, unde a ajuns să petreacă mai mult timp decât pe aplicațiile „educaționale” preconizate de unchiul ei. Acea este lumea ei. Lumea influencerițelor de aceeași vârstă, pe care le urmărește nonstop, analizându-le fiecare cuvânt, cele mai mărunte fapte și gesturi. Unele dau sfaturi de machiaj, altele pregătesc diverse rețete în fața camerei, precum salata *fattoush*, cu roșii, castraveți, pita și sumac, o mirodenie cu gust acidulat. Cea

mai cunoscută bloggeriță este Queen Leen, o adolescentă iordaniană de paisprezece ani, originară din Palestina.

Nermine le urmărește, în același timp invidioasă pe brusca lor celebritate, dar nu tocmai convinsă de mesajele lor. Când își privește mama pieptănându-și părul lung, negru în fața oglinzii sau punându-și cele mai frumoase haine, cel mai adesea pentru nunți, își pune unele întrebări. Cât despre pregătirile culinare care iau o zi întregă, nu se vede urmând tradiția. Ar dori și ea să-și facă auzită vocea. Dar altfel.

În acele filmulețe cu mii de like-uri, cel mai mult îi place viteza cu care sunt difuzate.

– *Khalou*, i-a mărturisit într-o zi unchiului ei, aș vrea să fac și eu filme. Ce sfat mi-ai putea da?

– Cel mai important e să te lansezi. În loc să te uiți la alții, pune-te pe treabă, să nu-ți fie frică!

Apoi, Aïssa a ajutat-o să-și creeze conturi pe diferite rețele sociale și să aranjeze lumina astfel încât să-i pună valoare chipul în fața camerei video. Și se interesează constat de progresele înregistrate.

Nermine n-a îndrăznit încă să-i vorbească despre proiect mamei ei. Directoare la o școală pentru copiii sirieni, Fulla supraveghează accesul fiicei sale la internet. Materialele precum cele ale lui

Queen Leen i se par inofensive. În plus, fetița ei unică, deja aproape adolescentă, continuă să fie prima din clasă.

Fulla și soțul ei, Zacharia, tatăl vitreg al lui Nermine, strâng cureaua pentru ca ea să poată studia la o școală privată libaneză, mai prestigioasă decât școlile publice. O instituție care promovează educația anglofonă, având cursuri în arabă și engleză, spre nemulțumirea lui Aïssa, care încearcă din răspuțeri să-și convingă sora s-o înscrie la o școală francofonă.

– După ce își ia bacalaureatul, poate să-și continue studiile la Paris, argumentează el. Suntem gata s-o primim la noi, eu și Pauline, pe toată durata facultății.

Fulla însă nu înțelege la ce servește franceza.

– Cu engleza poate să se ducă oriunde, răspunde ea invariabil.

Dimineața, la 7.30, Nermine își pune hanoracul, își aranjează hijabul bej, își pune ghiozdanul în spina și se duce cu pași repezi la autobuzul care o transportă până la școala ei, o clădire deteriorată, tipică pentru regiune. La ora 14.30, la treizeci de minute după ce sună clopoțelul, își scoate bascheții

și-i așază lângă preșul de la intrare. Fulla o așteaptă cu masa de prânz.

În ochii ei, Nermine reprezintă adolescența model, în ciuda încăpățânării de care o știe capabilă uneori. Această constatare îi ușurează, în fiecare dimineață, apăsarea enormă care îi vine de la Dumnezeu. Încă de la nașterea fetei, Fulla se simte vinovată, dar seriozitatea și echilibrul lui Nermine o ajută să-și poarte povara. Aversiunea pe care o arată pentru bucătărie sau sarcinile menajere o amuză. Pe vremea ei, lucrurile ar fi stat cu totul altfel... Dar micuța o să aibă timp să se apuce și de gospodărie. Studiile înainte de orice.

Cu încurajările unchiului său, Nermine a reușit să înregistreze un prim film cu tableta. Subiectul i s-a copt în minte săptămâni de-a rândul. Povestește de ce îi place în fiecare zi să meargă la școală, ce texte i-au reținut atenția de la începutul anului – *Zilele*, de Taha Hussein, un celebru scriitor egiptean, orb de la vârsta de patru ani, căruia îi plăcea de asemenea să studieze; lecțiile ei de engleză preferate: cele care se desfășurau într-un autobuz londonez cu etaj. Explică de ce este atât de important pentru ea să învețe ceva nou în fiecare zi. Pentru că în țara ei, Siria, puțini copii au această șansă.

Lipită de tableta ei, Nermine și-a revăzut prima pastilă filmată de peste o sută de ori. Și totuși este incapabilă s-o urce online, conștientă că ar încălca un tabu. Subiectul nu i-ar displăcea mamei sale, atât de mândră de rezultatele ei școlare, cu care se laudă peste tot. Încuietoarea pe care se pregătește s-o forțeze este de natură mult mai gravă: în film i se vede părul lung, castaniu, strâns în coadă pe spate. Nu poartă hijab.

Zdrăngănitul vaselor din bucătărie o smulge din gânduri. Se întreabă dacă să-l sune pe Aïssa, îi cunoaște deja răspunsul, dar vrea să-l audă încă o dată: „Ești liberă să iei ce decizie dorești, nimeni nu-ți poate spune ce să faci cu trupul tău“, o va asigura. Situația pare simplă, mai ales când ești un bărbat de treizeci de ani exilat la Paris, nu o preadolescentă izolată la Bar Elias, dar căldura vocii sale, gravă și blândă în același timp, i-ar face bine.

Nermine se strecoară în bucătărie, unde mama ei se grăbește să termine ultimele pregătiri, scuturând energic fața de masă pe care va așeza felurile de mâncare, pe jos. Colegii tatălui ei vitreg vor debarca pe la ora 17, adică dintr-o clipă în alta, și nu vrea cu nici un chip să se intersecteze cu ei.

– Mamă, pot să-mi dai telefonul un minut, doar unul?

Roșie în obraji, cu părul despletit, îmbrăcată încă în blugi, Fulla își șterge de câteva ori palmele umede de șorț.

– Mai târziu, acum nu e momentul, îi răspunde pe un ton aspru, așa cum nu-i stă în fire.

Surprinsă, Nermine dă să insiste, dar este întreruptă de țârâitul soneriei. Fulla se repede în camera ei ca să-și pună tunică și hijabul alb, în timp ce Zacharia le indică oaspeților direcția spre salon. Tânăra se întoarce și ea în sălașul ei, nu înainte de a subtiliza telefonul, ascuns rapid sub tricou. Codul secret este chiar numărul de telefon fix al bunicilor din Siria. Mama ei îl folosește pentru toate aparatele cu parolă din casă.

Se pregătește să caute numărul de telefon al unchiului, când pe ecran îi apare un mesaj. E chiar de la Aïssa: *Sunt așa de mulțumit pentru el, pentru tine și pentru Nermine. Nu mă așteptam. Nu ți-am spus-o, dar toți anii ăștia nu mi-am putut găsi liniștea. Îmboldită de curiozitate, Nermine apasă ca să vadă mesajele anterioare. Simte cum îi fuge pământul de sub picioare.*

AÏSSA

Daraya, Siria

Vara anului 1995

La numai șapte ani, Aïssa primise pentru prima dată o misiune importantă. Ca să canalizeze energia acestui copil neastâmpărat, tatăl lui, Mustafa, îi încredințase o sarcină pe perioada vacanței de vară. Asemenea fraților și surorilor lui, Aïssa se bucura să se joace la ferma familiei, la șapte kilometri de orașul lor natal, Daraya, la periferia Damascului. Trupa își petrecea ziua la țară, apoi se întorcea în oraș pe înserat, la bordul unui vechi pick-up Peugeot 404. Clădirea fără etaj construită de Mustafa în anii '70 nu era destul de confortabilă ca să rămâi peste noapte. Provenind dintr-o familie de țărani, patriarhul o folosea pentru livadă – depozita

piersicile, merele, strugurii și murele de care era atât de mândru.

Încă de mic, Aïssa colinda terenul întins, mângâia calul pe care tatăl său îl cumpărase când venise pe lume, sugea la ugerul vacilor și șterpelea din strugurii strânși de muncitori. În vara aceea, copilul își petrecea zilele bălăcindu-se în pielea goală în rezervorul de apă, cu prietenul lui, Majed. Micuții topăiau veseli prin bazin, se stropeau și o luau de la capăt, ca să scape de căldura uscată care, ca în fiecare an, lovea vasta câmpie agricolă Ghouta, care se întindea la marginile din estul și din sudul capitalei, frumos supranumită „livada din Damasc”. Îngrijorat de risipă, Mustafa hotărâse să-i distragă atenția de la rezervor, aplicând o maximă personală conform căreia atunci când sunt ocupate, mâinile copiilor nu trec la următoarea prostie.

– Ai șapte ani, merii de la fermă sunt ai tăi de azi înainte, îl informase grav, trăgându-l sub un umbrar. Așa cum știi, a început sezonul recoltei. Până te întorci la școală, îți propun să te ocupi de culegerea merelor din livadă. Apoi, vii cu mine la piață să le vindem. Să zicem că suport eu transportul... Iar tu poți cheltui cum vrei banii pe care o să-i câștigi.

– *Baba*, nu glumești? răspunsese Aïssa, plin de entuziasm. Fulla și Majed pot să vină cu mine?

– Desigur, dacă vor, dar tu ești șeful echipei. Începeți de mâine.

Dedicat noii sale responsabilități, Aïssa, cu un an mai mic decât sora lui, trecuse la împărțirea sarcinilor: cățărât în copac, el culegea merele, împreună cu prietenul lui, Majed, și le punea într-o găleată, după care Fulla le răsturna într-o cutie. Cele mai mici membre ale clanului, Sawsan și Khouloud, în vârstă de trei și de patru ani, erau prea tinere ca să se alăture echipei.

În fiecare dimineață, culegătorii începători umpleau patru sau cinci lădițe, după care Aïssa pleca la piață ca să le vândă. A doua zi își remunera membrii echipei cu zece lire siriene, repede cheltuite pe bomboane.

Cei doi băieți se cunoșteau dintotdeauna. Tatăl lui Majed, și el originar din Daraya, era proprietarul fermei vecine. Unite prin cele două mame, verișoare îndepărtate, familiile se frecventau regulat. Născuți la câteva luni diferență, Aïssa și Majed crescuseră împreună, cu Fulla lăsându-și câteodată păpușile deoparte ca să se amestece în jocurile lor. Nu le atrăgea decât rareori atenția, doar când

trebuiau să-și termine temele pentru acasă. Până în vara aceea, când culesul merelor îi apropiase.

După o săptămână de bătut piața, Aïssa pricepuse că separarea merelor tinere de cele aproape trecute îi permitea să propună două prețuri, pentru prima și a doua calitate. Toată lumea se bucurase când văzuse că numărul bomboanelor creștea.

– Când o să fiu mare, o să am câmpul meu, vacile mele și o să mă duc singur la piață, repeta el oricui voia să-l asculte. O să am și cai, care vor câștiga concursuri.

– Eu o să țin contabilitatea, pentru că fac tot timpul exerciții de matematică, se oferea Fulla.

– Pot să lucrez și eu cu voi? intervenea Majed.

– Desigur, în felul acesta vom rămâne împreună, îi răspundea fetița zâmbind.

De mai multe ori, Aïssa observase în ochii ei o lumină nouă, strălucitoare. În general rezervată, Fulla își luase foarte în serios atribuțiile, cerându-le să numere de mai multe ori încasările zilnice, ca să se asigure că fratele ei nu fură, și cățărându-se și ea în copaci, ca să permită rotația membrilor echipei. Cât despre Majed, acesta părea încă și mai stângaci decât de obicei. Uneori vărsa pe jos găleata abia umplută cu vârf, încetinind ritmul recoltei, sau se plângea că îi vâjâie capul deși soarele nu era